

İstiklâl Tarih

Bir Avuç **FMNH**
Dünya'ya Meydan Okudu

İmtiyaz Sahibi
İstiklâl Tarih Dergisi adına

Kadir Kaya

Sorumlu Yazı
İşleri Müdürü

Kadir Kaya

Sosyal Medya

Kadir Kaya

Kubilay Batın Ateş

Zeynep Yılmaz

Grafik Tasarım

Zeynep Yılmaz

Kubilay Batın Ateş

Kadir Kaya

Erva Miraç Özdemir

Yusuf Arda Kalaycı

Editörler

Kadir Kaya

Genel Yayın Yönetmeni

Kadir Kaya

**Genel Yayın Yönetmeni
Yardımcısı**

Zeynep Yılmaz

**Görsel Tasarım
Sorumlusu**

Erva Miraç Özdemir

Her hakkı mahfuzdur. Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer görsellerin izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda çoğaltılması yasaktır.

Turgut KÜLÜNK
Şehit Polis Memuru

Yasin KOÇYİÇİT
Şehit Polis Memuru

İlker PEHLİVAN
Şehit Polis Memuru

Atlas ÇAĞLAYAN

Editörün Notu

Yeni bir sayıyla daha karşınızdayız. Bu sayımızda **Emir b. Ayvacioğlu, Kubilay b. Ateş, Eren Öztürk** ve **Kadir Kaya**'nın kaleme aldığı makalelere yer verdik. Konular tarihsel olarak birbirine yakın dönemleri kapsasa da, her biri farklı içeriklere ve bakış açılarına sahiptir.

Bildiğiniz üzere dergimiz şu an için üç ayda bir yayımlanmaktadır. Bu nedenle yaşanan önemli gelişmelere dergi sayfalarımızdan anlık olarak tepki verme imkânımız sınırlı olabiliyor. Ancak sosyal medya hesaplarımız aracılığıyla bu eksikliği telafi etmeye çalışıyoruz. Bu yüzden sosyal medya üzerinden bizleri takip etmeniz, hem iletişimde kalmamız hem de çalışmalarımızı daha geniş kitlelere ulaştırmamız açısından bizim için gerçekten önemli.

Editör notundan önceki sayfada yer alan çizime de kısaca değinmek istiyorum. Son dönemde yaşanan acı olaylar toplum olarak hepimizi derinden etkiledi. Alçak terör örgütü DAESH'in saldırısında **üç kahraman polisimizin şehit edilmesi**, ardından temiz kalpli bir genç olan **Atlas Çağlayan**'ın insanlık dışı bir cinayetle hayattan koparılması, hepimizin yüreğinde derin yaralar açtı. Bu olaylar karşısında sessiz kalmanın doğru olmayacağını düşündük ve en azından imkânlarımız ölçüsünde dergimizde bu acıları anmak istedik.

Çizimde yer alan **Türk Bayrağı**, hem şehit polislerimizi hem de Atlas kardeşimizi temsil etmekte; aynı zamanda geçtiğimiz günlerde bayrağımızın gönderden indirilmesi olayına karşı toplumsal bir hassasiyetin ve duruşun sembolü olarak yer almaktadır. **Siyasi bir dergi değiliz ve bu yönde bir iddiamız da bulunmuyor. Ancak dergimizin sahip olduğu millî duruş gereği, bu konulara değinmeyi gerekli gördük.**

İlk sayımızın ardından bizlere geri dönüş yapan, görüş ve değerlendirmelerini paylaşan okuyucularımız oldu. Hatta bazı okuyucularımız doğrudan dergimize katkı sunarak bu sürecin bir parçası hâline geldi. Destekleri, katkıları ve samimi geri dönüşleri için kendilerine içtenlikle teşekkür ediyorum.

Ayrıca tatil döneminde olmalarına rağmen büyük bir özveriyle çalışarak bu sayının çıkmasını mümkün kılan ekibime tüm samimiyetimle teşekkür ediyorum.

KADIR KAYA

Genel Yayın Yönetmeni

İSTİKLÂL TARİH | 2

İÇİNDEKİLER

İstiklâl Tarih Dergisi 2. Sayı

2

Editörün Notu

4

**Abdülhamid ve Theodor Herzl:
*Kapalı Kapıların Ardındaki Anlaşma***

9

**Kurtuluş Savaşı'ndan Bir Kesit:
*Adana'nın İşgali ve Kurtuluşu***

22

İttihat ve Terakki Fikirden İktidara

30

**Politik Sanat:
*Özsoy Operası ve Atatürk***

Mücadeledeki ana amacı uluslararası düzeyde tanınan bir Yahudi devleti kurmaktır. En çok üzerinde durduğu konu ise Osmanlı'nın çöküşünün ardından bu bölgede hangi güçlerin var olacağıydı. Bu konuyu kendisi hatıratlarında şöyle aktaracaktı: "Türkiye'de telaş. Acaba Şark Meselesi Türkiye'nin bölünmesi suretiyle bir hâl şekline bağlanamaz mı?

Avrupa Kongresinde mümkündür ki (Belçika ve İsviçre gibi) tarafsız fakat bize ait olacak Toprak parçası da biz alalım."³ Buradan anlıyoruz ki aslında Theodor Herzl sadece Abdülhamid Han ile anlaşmaktan ziyade Osmanlı'nın düşeceği zor durumlardan da faydalanmak istemişti. Theodor Herzl sadece Abdülhamid Han ile görüşmek veya avrupadan destek almakla kalmamış aynı zamanda 1896 yılında yayınlamış olduğu "Der Judenstaat" (Yahudi Devleti) adlı kitabında da bu idealinden bahsetmiştir. Yahudiler kutsal topraklara dönüşün mesihin gelmeden olmayacağını kabul ederler hatta Theodor Herzl Yahudi devleti kurma idealinden bahsettiğinde çoğu Ortodoks Yahudiler Herzl'in bu hareketini laik ve geleneklere aykırı bir durum olarak görüp karşı çıktılar.⁴

19. Yüzyıldan itibaren Avrupa'da yükselen ulusçuluk ve antisemitizm fikrinin toplumda yayılması ile birlikte dönemin Yahudi entelektüelleri arasında bir siyasal fikir yükselmeye başladı. "Siyasal Siyonizm". Bu fikrin ana temeli Yahudilerin bir devlet kurmasıydı. Bu fikrin babası kabul edilen Theodor Herzl bu uğurda uluslararası destek aramaya başladı. Bu çerçevede 1901 yılında sultan Abdülhamid ile bir görüşme talebinde bulunmak için Osmanlıya geldi. Bu görüşme özellikle son dönem Osmanlı tarihinin en mühim görüşmelerinden birisi olabilir. Bu konuyu daha iyi aktarabilmek için öncelikle siyonizmin ne olduğunu açıklamamız gerekiyor. Aslında siyonizm tek bir fikir değildir farklı çeşitleri vardır bu makalede iki ana fikri açıklayacağız.

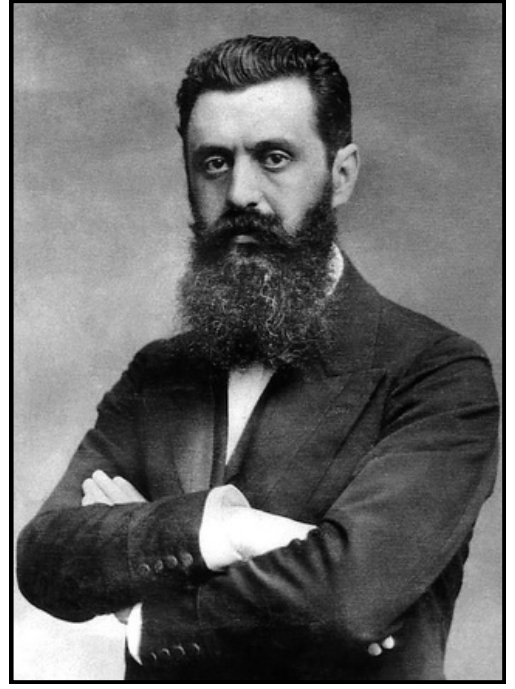
İlki klasik siyonizm diğeri de politik siyonizmdir. Klasik siyonizm en basit tabiriyle arz-ı mevüddür. Filistin dışındaki bütün Yahudileri yine oraya toplamak ve sonra da Süleyman Mabedi'ni Siyon dağı üzerinde yeniden inşa etmek idealidir.¹ Politik siyonizm ise bütün Yahudileri Filistin'de toplamak ve uluslararası düzeyde tanınan bir siyonist devlet kurmaktır fikrin babası ise Theodor Herzl'dir.² Yahudiler, Avrupa başta olmak üzere dünyanın pek çok yerinde dışlanan istenmeyen insanlardı. Theodor Herzl da bu sorunu çözmek için 1895 yılında henüz 35 yaşındayken bir mücadeleye başladı.

PALESTINE 1878 – 1927

Theodor Herzl Osmanlı'nın Şark Meselesi ile uğraştığı bir dönemde avrupalı devletleri yanına çekmeye çalışan ermenilere karşı Yahudi desteğinin vaad edilmesi gerektiğine inanıyordu bundan ötürü sultan Abdülhamid ile görüşmesini temin edecek kişilerle Sultan'a haber ulaştırır: "Benim 'Yahudi devleti' devleti kitabımı okumuş, bu konuda sultan Abdülhamid'le konuştuğunu söyledi. Sultan asla Kudüsten çekilmeyeceğini Ömer camii'nin her daim Müslümanlarda kalması gerektiğini ifade etmiş."⁵ 19 haziran 1896 yılında Theodor Herzl Katolik aristokrat olan kont Newlinski aracılığıyla Abdülhamid ile görüşme ümidiyle istanbul'a geldi. Theodor Herzl'in sultan Abdülhamid'e teklifi şuydu; "Filistinde, yahudilere Toprak satılması karşılığında Osmanlı'nın dış borçlarını ödemek" Ancak sultan Abdülhamid bu teklifi net bir ifade ile reddetmiştir. Herzl newlinski ve Abdülhamid görüşmelerinde Abdülhamid'in tepkisini hatıratlarında şöyle anlatıyor: "Eğer Sayın Herzl sizinle benimle olduğunuz kadar dostsa ona bu konuda başka girişimde bulunmamasını telkin ediniz. Bir adımlık toprak bile satamam, zira bu topraklar bana değil, milletime aittir. Milletim bu imparatorluğu savaarak ve kanıyla sulayarak kazandı. Bizden ancak kanla koparılabilir... Yahudiler milyarlarını saklasınlar. İmparatorluk bölüşüldüğünde Filistin'i bedavaya alabilirler. Ancak cesedimiz paylaşılabılır canlıken parça koparılmasını kabul etmeyeceğim."⁶ Sultan Abdülhamid Filistin konusunda Yahudilerin ne tür gayeleri olduğunu anlamıştı ve bu konuda taviz vermemeye çalışmıştı. Theodor Herzl, Sultan Hamid'i parayla ikna edemeyeceğini çok iyi biliyordu. Ancak onu ikna etmek için hem Osmanlı'yı Ermeni meselesinde destekleyecek hem de mali olarak devlete yardım edecekti. Herzl bu planını şöyle aktaracaktı; "Biz Türkiye maliyesini Düzeltmek için 20 milyon Osmanlı lirası harcarız. Bu miktara 2 milyon da Filistin için ilave ederiz ki bu halen 80 milyon lira Olan borçların yıllık faizini karşılar. 18 Milyon sarfı ile de Türkiye'yi Avrupa Kontrol Komisyonu'ndan kurtarırız."⁷

Herzl Osmanlı'nın Avrupa bankalarına Olan borcunun farkındaydı ve Abdülhamid'e teklif olarak bunu götürecekti. Borçların karşılanması karşılığında Filistin'den toprak. Bu teklifle Abdülhamid'in karşısına çıktığında Abdülhamid: "Gelin Mezopotamya'da dağınık bir şekilde yerleşin" demiştir. Ancak bu teklifle Herzl tatmin olmamış ve Sultan'a şöyle demiştir: Mezopotamya'ya ilave olarak Filistin, Hayfa ve çevrelerini de bize verin." Bunun karşılığında Herzl, birleştirildiği takdirde 32 milyon liraya kadar düşecek olan Osmanlı borcunun 9/4 80'ini ödemeyi vadetti. Fakat ona göre, Filistin ve Hayfa verilmezse bu planın gerçekleşmesi mümkün olmayacaktı.⁸ Abdülhamid'in kafasındaki plan ise para ile, Tevhid-i Düyun sayesinde 32 milyon liraya kadar düşüş raddesine gelen borçları büyük oranda temizlemek, üzerindeki bu dış borç vesayetinden kurtulduktan sonra Avrupa devletlerinin karşısında çok daha güçlü olarak politika üretebilmek. Bu da Abdülhamid'in siyasi hedeflerini önümüze koyar. Her ne kadar insanlar Abdülhamid'i Yahudi düşmanı, Theodor Herzl'a nefret kusan bir padişah olarak görseler de durum bunun tam tersidir. Abdülhamid hem yahudilere karşı barışçıl politikalar izlemiş hem de Theodor Herzl ile dostane ilişkiler kurmuştur. Hatta öyle ki Abdülhamid Theodor Herzl'a mecidiye nişanı bile vermiştir. Mecidiye nişanı genel olarak devlete sadakat, askeri hizmet ve başarı, diplomatik görüşmelerde güven inşası gibi durumlarda verilen bir nişandır. Burada yapılan yanlış yorum Abdülhamid'in bu nişanı Theodor Herzl'a vererek onu desteklediği zannedilmesidir. Ancak durum bunun tam tersidir. Dostane ilişkileri olduğunu Herzl'ın İzzet Paşa vesilesiyle Abdülhamid ile görüşmesindeki diyaloglarından da anlıyoruz. Herzl, İzzet Paşa vesilesiyle Abdülhamid'e şu mesajı iletir:

"Efendimiz, dün Ekselans İzzet Bey vasıtasıyla göndermek lütfunda bulunduğunuz hususlara, tam bir hulus ve samimiyetle cevabımı arz ediyorum."

İzzet Bey'in getirdiklerini iki mantıkî kısma ayırmak mümkündür: Endüstriyel kısım ve Siyasi-mali kısım

1. Endüstriyel Kısım:

Zât-ı Şâhâneleri, İmparatorluk hudutları içerisinde mevcut olan ve bundan sonra bulunacak bütün madenlerin, kuracağım bir şirket vasıtasıyla işletilmesini temin etmekle bendenizi görevlendirmektedir. Bunu prensip olarak kabul ediyorum.

2. Siyasi-Mali Kısım:

Zât-ı Şâhâneleri, bütün dünyadaki Yahudilerden hicret edecek olanları, Osmanlı tabiiyetini kabul etmeleri ve önceden kararlaştırılmış bir yere toplu olarak yerleşmemeleri şartıyla, şefkat-i pederâne ile İmparatorluk hudutları içerisine kabul buyuracağınızı ifade buyurmaktasınız. Bunun karşılığında ise devlet borçlarını konsolide edecek bir sendika teşekkülünü arz buyurmaktasınız.

Bu şekliyle teklifin realize edilmesi güç görünmektedir. Bunun tahakkuku için işin aleniyete dökülmesi gerekmektedir ki, bu durum son derece kötü tesirler doğuracaktır.

Naçizane kanaatime göre, devlet borçları ile Yahudi kolonizasyonu arasında bir bağ kurulmalıdır. Bu bağ sayesinde büyük bir Osmanlı-Yahudi Şirketi ortaya çıkacak ve her türlü güçlük bu yolla halledilebilecektir.”⁹ Burada tehdit ve sert bir tutumdan ziyade dostane bir tavır görüyoruz. Yine aynı şekilde de Abdülhamid bu mektuba şu cevabı verir: “Eğer Mr. Herzl, senin benim arkadaşın olduğun gibi senin de arkadaşın ise, bu meselede ikinci bir adım atmasın. Ben bir karış dahi olsa toprak satamam; zira bu vatan bana değil, milletime aittir. Milletim bu imparatorluğu kanlarını dökerek kazanmış, yine kanlarıyla mamur kılmıştır.

O, bizden ayrılıp uzaklaşmadan önce, biz bu toprakları tekrar kanlarımızla örteriz. Benim Suriye ve Filistin alaylarımın efradı, Plevne’de birer birer şehit düşmüştür; bir tanesi dahi geri dönmek üzere, hepsi muharebe meydanında kalmıştır.

Türk İmparatorluğu bana ait değildir; Türk milletininindir. Ben onun hiçbir parçasını veremem. Bırakalım Yahudiler milyarlarını saklasınlar. Benim imparatorluğum parçalandığı zaman, onlar Filistin’i hiçbir bedel ödemededen ele geçirebilirler. Fakat yalnızca bizim cesetlerimiz taksim edilebilir. Ben, canlı bir beden üzerinde ameliyat yapılmasına müsaade edemem!”¹⁰ İnsanların sandığının aksine aralarında bir savaş durumu bulunmamakta. Her şeyi olabildiğince diplomasi yoluyla çözmeye çalışan Abdülhamid Filistin’den tek bir parça toprak vermemiş onun yerine Herzl’a “Eğer Osmanlı’nın Avrupa bankalarına olan borçlarını ödemeyi başarırsanız Mezopotamya’da bir Yahudi yerleşimi kurulmasına izin veririm” demiştir.

Aynı zamanda Abdülhamid 27 veya 28 Haziran 1896 yılında Herzl’a üçüncü dereceden mecidiye nişanı vermiştir. Bu görüşme genellikle gizli tutulmuştur ancak gerek Theodor Herzl’ın günlüğü olsun gerek tarihçilerin bulguları olsun bu görüşme ile ilgili bazı detayları biliyoruz. İlerleyen zamanlarda yeni detayları öğrenebiliriz veya bugün doğru sandığımız şeylerin yanlış olduğunu da anlayabiliriz. Bunu tamamen zaman ve tarihçilerin derin çalışmaları gösterecek ancak elimizdeki verilere dayanarak en detayları bilgilerin yukarıda aktardığım bilgiler olduğunu söyleyebilirim.

Dipnotlar

¹Mezkit, Mesut. “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm.” *Yeni Fikir*, sayı 11 (Temmuz–Aralık 2023): syf 94.

²M.M “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm” syf 94

³M.M “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm” syf 94

⁴Aviyente, Selim. “Sultan II. Abdülhamit ve Theodor Herzl: Tarihi Gerçekler.” Türk Yahudileri Tarihi. Erişim 26 Aralık 2025.

<https://www.turkyahudileri.com/content-page.php?lang=tr&page=sultan-ii-abdulhamit-ve-theodor-herzl-tarihi-gercekler&category=>

⁵M.M “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm” syf 94

⁶Salom. “Sultan II. Abdülhamit ve Theodor Herzl.” Salom, 3 Mayıs 2017.

<https://www.salom.com.tr/arsiv/haber/102963/sultan-ii-abdulhamit-ve-theodor-herzl>

⁷ M.M “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm” syf 95.

⁸Engin, Vahdettin. Pazarlık: İkinci Abdülhamid ile Siyonist Lider Dr. Theodore Herzl Arasında Geçen “Filistin’de Yahudi Vatanı” Görüşmelerinin Gizli Kalmış Belgeleri. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2010. Syf 206.

⁹M.M “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm” syf 95.

¹⁰M.M “II. Abdülhamid Han ve Siyonizm” syf 95, 96.

1.Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Osmanlı İmparatorluğu, Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak savaştan çekilmiş ve bu durum, Anadolu'nun İtilaf Devletlerince işgaline yol açmıştır. Bu dönemde, İngiltere ve Fransa arasındaki çıkar çatışmaları, özellikle Kilikya bölgesi ve Adana üzerine odaklanmıştır.¹ İngiltere'nin Osmanlı topraklarında genişlemeye yönelik hedefleri, Fransa'nın çıkarlarıyla çelişmiş ve bu durum, Fransa'nın Adana'yı 21 Aralık 1918'de işgal etmesine neden olmuştur. Fransa, bu işgal ile birlikte, "Büyük Ermenistan" kurma planı doğrultusunda Ermenileri bölgeye taşımış, onlara güvenlik güçlerinde görevler vererek işgali pekiştirmeye çalışmıştır. Ancak, Adana'daki Ermeni nüfusu azınlık olduğundan, Halep'teki Ermeniler bölgeye getirilmiş ve bölgedeki Ermeni nüfusu 60.000'den 120.000'e çıkarılmıştır. Bu demografik değişiklik, bölgedeki etnik ve sosyal yapıyı derinden etkilemiş, yerel halk arasında gerilimleri artırmıştır.¹

Adana işgali, bölgeyi toplumsal, askeri ve siyasi anlamda etkileyen bir süreçtir. Fransız işgali ve Ermeni-Fransız işbirliği, Adana'da Müslüman halk üzerinde baskılara yol açmış, bu durum yerel halkı göçe zorlamış ve işgalin sürdürülmesinde Ermeni nüfusunun rolünü artırmıştır. Bunun yanında, Fransızların işgali sürdürme çabaları ve yerel halkın direnişi arasındaki güç mücadelesi, bölgedeki sosyal yapının yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Osman Tufan önderliğinde kurulan Kuva-yı Milliye, işgale karşı halkın örgütlenmesini ve mücadelesini sağlamış, halkın kendi imkanlarıyla desteklediği bu direniş, Fransızlar karşısında önemli bir savunma hattı oluşturmuştur.¹

Adana işgali süreci, hem yerel halkın hem de uluslararası güçlerin etkileşimiyle şekillenmiş ve çok boyutlu sonuçlar doğurmuştur. Fransız işgali, Adana'daki demografik değişimlere, sosyal gerilimlere ve halkın ekonomik sıkıntılarının artmasına yol açarken, Fransızların Ermeni nüfusunu işgale destek veren bir araç olarak kullanması, bölgedeki etnik çatışmaları derinleştirmiştir. Yerel halk ise bu işgale karşı Kuva-yı Milliye hareketiyle direnmeye çalışmış ve milli bilinçlerini oluşturmuşlardır. Ancak, işgale karşı verilen bu direniş, çeşitli zorluklarla karşılaşmış, yerel halk arasında direnişe katılma konusunda çekinceler ve tereddütler olmuştur.

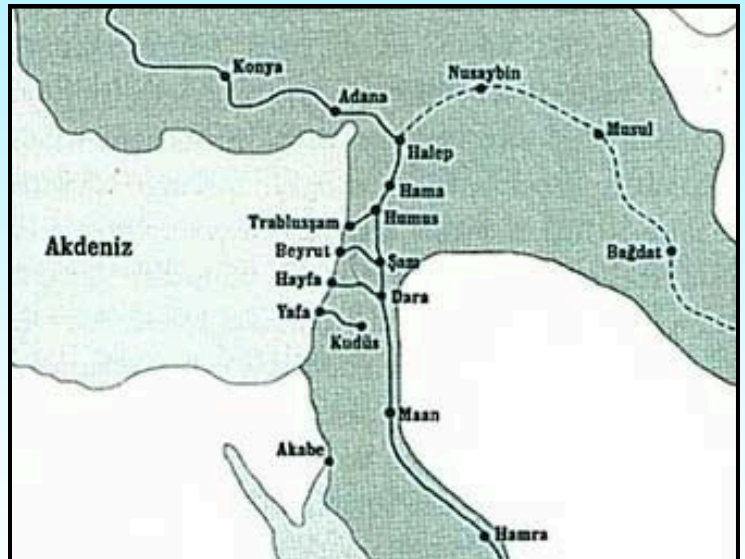

Adana'nın işgali planı 1916 tarihli Skyes – Picot Anlaşması'na dayanır. Anlaşma Çukurova'yı da kapsayacak bir şekilde Ortadoğu toprakları İngiltere ve Fransa arasında bölüşülmesi kararlaştırılmıştı. Çukurova bölgesinin paylaşımı konusunda yapılan antlaşmalardan biri de Fransa ile İtalya arasında yapılan Saint Maureinne Antlaşmasıdır. Antlaşmada İtalya'nın Fransa'nın Sykes-Picot Antlaşmalarında pay olarak aldığı kıyı bölgelerini talep etmesi üzere İtalya'yı Fransız nüfuz alanından uzaklaştırmak üzere Aydın ve İzmir'in verilmesi kararlaştırılmıştır. Antlaşma son olarak Rus Çarlığı'nın onayına bırakılsa da 9 Mart 1917'de Bolşeviklerin ayaklanması sonucunda Rus Çarlığı'nın onayından geçememiştir.⁴

Savaşta sonra başlanan Mondros Mütarekesinde İtilaf Devletlerince Kilikya'nın sınırlarını “Adana ve havalisi” olarak belirtmiş, buradaki Osmanlı'ya ait silahlı kuvvetlerin bölgeyi terk etmeleri gerektiğini ancak bölgedeki Osmanlı memurlarının yerlerinde kalabileceklerini belirtmişlerdir.⁴

Osmanlı heyeti, mütarekedeki 7'nci madde ile Toros Geçitlerinin ilhakını onaylamakla birlikte Çukurova'yı kurtardığını öngörmüştür. Ancak, Çukurova ile ilgili madde İtilafların bölgenin boşaltılmasını istemesine olanak sağlayacak vaziyette yazılmıştır. Mondros Mütarekesi'nin 10'uncu ve 16'ncı maddesi de doğrudan bölgeyi bağlayıcı hususlar içermiştir. Buna göre 10'uncu madde ile Toros tünellerinin işgal edilmesi kararlaştırılmıştır. 16'nci madde ile de Türk Ordusu'nun dağıtılması, Kilikya'daki kuvvetlerin, intizamın sağlanması dışındaki kısmının geri çekilmesi kararlaştırılmıştır. Mondros Mütarekesi'nin hemen ardından Adana işgal edilmiştir.⁴

Fransızlar bölgedeki demiryolunun avantajından faydalanmak üzere Suriye'de önceden beri faaliyet göstermekteydi. Osmanlı demiryolu ağının %55'ini barındıran Suriye topraklarında mütareke öncesinden beri ilgilenen Fransa, Suriye ile birlikte Kilikya'da da hak iddia etmiştir. İngiliz himayesindeki bölge pamuk, maden ve tütün açısından zengin olduğundan Fransa'nın ilgisini çekmekteydi.⁴

Mondros'un getirdiği ağır koşullar ne halkta ne de mebusan meclisinde kesin kabul görmemiştir ve bu nedenle Osmanlı tebasını ikna edebilmek için çeşitli propagandalara başvurmuştur. 30 Ekim 1918'de Mebusan Meclisinde Sadrazam Ahmet İzzet Paşa tarafından okunan mütareke meclis üyelerince hoşnutsuzluk ve kaygıyla karşılanmış mütarekenin imzası konusu tartışmaya sebep olsa da hükümetin duruma müdahale etmesiyle mütareke şartları kabul edilmiştir.⁹

Temmuz 1919 da Clemanceu ile Lyod George arasında geçen görüşmenin ardından Suriye - Çukurova Olağanüstü Komiserliğine ve Doğu Orduları Başkomutanlığı'na görevi resmen devralana kadar General Dufieux vekilliğinde olan General Gouraud atanır. Dufieux vekillik görevi için Dufieux, Albay Gracy ve seçkin bir kurmay heyeti 2 Aralık 1919'da Adana'ya vardılar ve yönetimi resmen devraldılar. Albay Bremond vali, Albay Normand, işgal mıntıkasının genel jandarma müfettişi ve yönetici, yüzbaşı Lopi, Adana Merkez Jandarmasını düzenlemekle görevlendirilmiştir.

Birinci Dünya Harbi'nin ardından Britanya kuvvetleri Suriye'den çekilmiştir. Bu durum, Fransa'nın bölgede hâkimiyet kurmasını zorlaştırmıştır. Bölgedeki bu olumsuz vaziyet üzerine Fransa, İngiltere'den yardım isteğinde bulunmuştur. Yardım talebine İngiltere, Musul'un kendisine verilmesi karşılığında olumlu yaklaşmıştır. Bu durum iki ülke arasında 15 Eylül 1919'da Suriye İtilafnamesi'nin yapılması ile sonuçlanmıştır. Yeni anlaşma ile nüfuz alanları tekrar belirlenmiştir. Bu anlaşma ile Antep, Urfa ve Maraş Fransızlara; Musul ve çevresi ise İngilizlere verilmiştir. Anlaşma sebebiyle İngiltere Kilikya'yı Fransa'ya bırakmıştır.⁹

Mebusan Meclisi'nin endişesine karşın mütareke sürecinin başlangıcında halkın olumlu karşıladığı bir gelişmeydi. Çünkü insanlar barış ve güvensizlik halinin son bulmasını istiyordu. Osmanlı Hükümeti tarafından yapılan propagandaların etkisiyle halkta yeşeren ümitler çok geçmeden yerini karamsarlık ve endişeye bırakacaktı.⁹ İşgallerin gerçekleşmesiyle birlikte bu endişe yerini kurtuluş yolu aramaya, örgütlenmeye ve en sonunda Kuva-yı Milliye'nin kurulmasına giden süreci başlatacaktır.

İSTİKLÂL TARİH | 12

21 Aralık 1918'de Adana'yı işgal eden Fransızlar bölgedeki Ermeni nüfusu ile işbirliği içerisinde olup bölgedeki jandarma yapılanmasını bu Ermeni nüfustan sağlamışlardır. Fransızca "Legion Armenienne" veya Ermenice adıyla "Gamavur" denilen Ermeni gönüllüleri de Fransızlarla birlikte bu bölgeye gelmişlerdi.⁹

Ancak Ermeniler yerel halkın sadece %20'sini oluşturunuyordu. Suriye'deki Fransız Yönetimi'ndeki Ermeniler Kilikya'ya taşınarak Ermeni nüfusu arttırılmaya çalışılmış, kısa bir süre içerisinde Adana'daki Ermeni nüfusu iki katına çıkarılmıştır.⁹ Yaşanan düzensiz göç Türk memur ve askerlerce gözlemlenmiş ve göçün Ermenilerin çoğunluğunu sağlamak olduğu kayıt altına alınmıştır. Harbiye Nazırı Cemal Paşa, 3. Kolordu Komutanlığı'na gönderdiği 28.10.1919 tarihli ve 4274 sayılı yazıda, elde ettikleri bir bilgiyi ve alınacak önlemleri belirtmektedir. Söz konusu yazıda; Ermenilerin çoğunluk oluşturmak istedikleri bölgelere düzenli olarak göç ettiklerinin ortaya çıktığını ve bu durumun dikkatle izlenerek her gün kaç Ermeninin nereye ve ne gibi nedenlerle göç ettiklerinin özel olarak araştırılıp istatistiklerinin düzenli olarak Nezarete bildirilmesinin mecburi olduğunu bildirmektedir.¹⁴

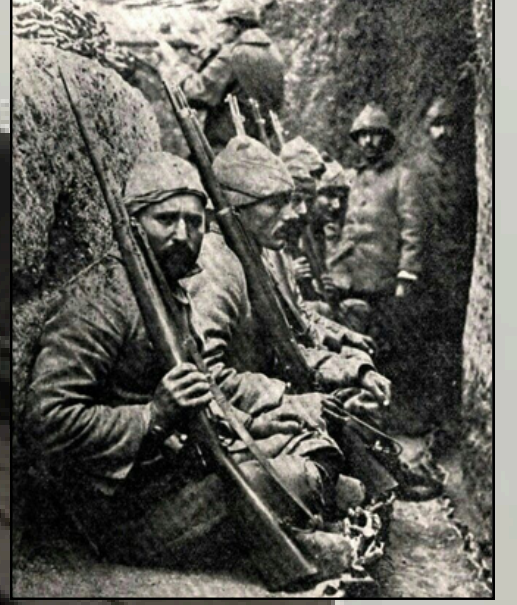
Ancak tüm talep ve uyarılara rağmen yoğun bir şekilde devam ettirilen Ermeni göçü yaşanan şiddet olaylarını arttırmış ve "Kaç kaç Günü" olarak adlandırılan olayın zeminini hazırlamıştır. 12 Haziran 1920'den itibaren daha sık görülen şiddet olayları 10 Temmuz 1920 de doruk noktasına ulaştı ve Türkler Adana'dan göç etmek zorunda kaldı.¹⁴ Elleri geçeni sırtlayıp şehri terk eden Türkler büyük yoksulluk ve yokluk içerisindeydi. İşgal yönetimiye yaşananlara müdahale etmiyordu.¹⁴

Olay yaşanmadan aylar öncesinden böylesi bir trajedinin yaşanacağını belirtileri görölüyordu. Sadece şiddet değil iftira ve kurmaca davalarla da halka baskı uygulanmaktaydı. Tarsus'da suikast yapılacağı iddiası gerekçesiyle Sadık Paşa (Eliyeşil) oğulları Necmeddin ve Şadi ile Tarsuslu Ziya oğlu Muvaffak (Uygur), Tarsuslu Nazım, Mahir ve Muallim İsmet Beyler 1919 yılı sonuna doğru Adana'da Fransız işgal yönetimi tarafından tutuklanırlar. 23 Ocak günü Fransız Harp Divanı olayı değerlendirmek üzere toplanır. Fransızlar suikast iddialarının asılsız olduğunu bilmelerine rağmen siyasî gerekçeler gösterilere ceza hükmü verilir.¹⁴

Aynı zamanda sadece Ermeni lejyonuna bağlı olan kişiler değil sivil Ermeniler de evlerini ve kiliselerini birer mühimmat deposu haline getirmişlerdi. 13 Mart 1920 tarihinde yaşanan hadise buna örnek olarak gösterilebilir. 13 Mart 1920 de Papaz Muşeg'in evinde bir patlama sonucu ev enkaz haline gelir, Muşeg'in kardeşiyle birlikte beş Ermeni'nin daha cesedi enkazın altından çıkarılır.¹⁴

Türk'lerin Fransızlar karşısında Maraş ve Antep'te kazandığı zaferlerden sonra Fransızlar Ermeni ve Rum gönüllüleri bizzat kendileri silahlandırarak cepheye sürmüşlerdi. Misis civarında toplanan gönüllüler Fransızların komutası altında Tumlu Kalesi'ne doğru gönderildi. Burada Türkler ile çatışan Ermeniler yenilip geri çekilmek zorunda kaldılar. Olay üzerine Fransız komutası gönüllülerin ellerindeki silahları alıp onları Adana'ya geri sürdü.¹⁴ Yaşanan olaylar Fransızların ve Ermenilerin kayıp haberleri geldikçe daha sert önlemler almaya başladıklarını göstermektedir. 8 Nisan 1920'de Fransız İşgal Yönetimince alınan karar doğrultusunda şehirde karartma uygulanmıştı. Alınan karar göre akşam 22.00'den sonra evinde ışık yananların ağır para cezasına çarptırılacaktı.²⁰

Milli Mücadele döneminde Toroslar ve çevresindeki direniş, Fransız işgal yönetimini yalnızca askeri açıdan değil, istihbarat ve propaganda bakımından da zorlu bir sürece sokmuştur. Pozantı ve Karboğazı gibi stratejik savaşlarda alınan yenilgiler, Fransızları, direnişi bastırmak için halkın moralini bozacak ve Milli Kuvvetleri içeriden zayıflatacak yöntemler aramaya yöneltmiştir. Bu bağlamda, propaganda faaliyetleri ve casusluk girişimleri işgal yönetiminin temel stratejilerinden biri haline gelmiştir.

Özellikle Kaç-Kaç Olayı sırasında, Fransız istihbarat teşkilatı, halk arasında kargaşa yaratmak ve Milli Kuvvetlerin bölgedeki etkisini azaltmak amacıyla çeşitli planlar uygulamıştır. Türk ve Müslüman ailelerin göç yolculuklarını fırsata çeviren Fransızlar, göç edenler arasına propagandacılar ve ajanlar yerleştirerek Milli Kuvvetlere yönelik içten bir yıpratma politikası yürütmüştür. Bu ajanlar vasıtasıyla, Milli Kuvvetlerin sayıca az ve silah bakımından yetersiz olduğu bilgisine ulaşan Fransızlar, bu durumu moral kazanmak ve askeri operasyonlarını yeniden şekillendirmek için kullanmıştır.²⁰

Fransız ajanları, bölgedeki hainleri para karşılığında kendi taraflarına çekerek Milli Kuvvetler içinde ikilik yaratmayı amaçlamışlardır. Bu girişimler yalnızca Milli Kuvvetlerin moralini bozmakla kalmamış, halk arasında da güvensizlik ortamı yaratmayı hedeflemiştir. Adana halkını işgal yönetimine yakınlaştırmak adına basılan bildiriler, Adana Postası gibi gazeteler aracılığıyla yayılan propagandalar ve bazı yerel figürlerin işgale destek vermesi, bu çabanın açık göstergeleridir.

Bu faaliyetler sonucunda Fransızlar, Yüreğir ve çevresindeki askeri operasyonlarını daha organize bir şekilde planlamış ve direnişçileri hedef alacak şekilde yönlendirmiştir. Ancak, her ne kadar bu yöntemlerle bazı dönemlerde başarılar elde edilmiş gibi görünse de halkın Milli Kuvvetlere olan bağlılığı ve direnişi, Fransızların bölgedeki kalıcı hâkimiyet kurma çabalarını sonuçsuz bırakmıştır.

Çatışma hali istihbarat alanında olduğu gibi basında da mevcuttu.

İşgale destek veren Toros, Azamarad, Hayistan ve Kilikya Ermenilere yönelik gazetler olduğu gibi Ferda ve Adana Postası gibi Türklere yönelik propaganda yapan gazetelerin varlığı da mevcuttu.

Ferdâ gazetesinin sahip ve yazarlarının Fransız işgal yönetimiyle işbirliği yaptığı, gazetenin yayın politikasına açık bir şekilde yansımaktadır. Fransız işgal yönetimi, gazetenin sahibine ve ailesine önemli mevkiler vermiştir. Ali İlmî Efendi'nin babası Fânî Efendi, Adana Maarif Müdürlüğü'ne; kardeşi Mesud Fânî ise Cebelibereket Mutasarrıflığı'na atanmıştır. Bu şahıslar, bulundukları bölgelerde Fransız yönetimine kamuoyu desteği sağlamaya çalışmışlardır.²²

Propaganda ve casusluk faaliyetleri, bireysel hainlerin iş birliğiyle de güçlendirilmiştir. Örneğin, Türk kadınları arasına karışarak Fransız propagandasını yayan ve Oba'da yakalanan Adana Vilayeti Jandarma Komutanı Ahmet'in eşi, işgal yönetiminin bu faaliyetlerde ne kadar kararlı olduğunun bir örneğidir. Fransızlar lehine propaganda yapan Musa Kazım gibi isimlerin faaliyetleri, işgal yönetiminin Milli Kuvvetleri içten zayıflatma politikasını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, Adana'daki propaganda faaliyetlerini yaygınlaştırmak için Fransızca bir gazeteyi Türkçe olarak yayımlayan Bağdadizade Abdurrahman'ın ve onunla iş birliği yapan kişilerin faaliyetleri, bölge halkının direncini kırmayı amaçlamıştır.²²

Ferdâ gazetesi, Hürriyet ve İtilâf Fırkası genel sekreteri Zeynelabidin'in kardeşi Ali İlmî Efendi tarafından yayınlanmıştır. Gazete, her sayısında bir başyazının yanı sıra önemli olaylara dair haber ve yorumlara yer vermiştir. Son sayfalarında ise genellikle reklam ve ilanlar bulunmaktadır. Bu dönemde İngiliz kumaşı, İzmir incileri, Fransızca muallimleri, dış tabibi Aharvin ve Amerikan tabibi Doktor Sarkison gibi reklamların gazetede yer alması, işgal şartlarının sosyal yapıya etkisini yansıtan ilginç bir detaydır.²²

Gazete, sık sık Fransız işgal kuvvetlerinin faaliyetlerini olumlu bir şekilde haberleştirerek işgal güçlerinin beyannamelerini yayımlamıştır. Örneğin, Ferdâ'nın bir nüshasında, Fransız temsilcisi Norman'ın Diyarbakır'a yaptığı ziyarete yer verilmiş ve Norman'ın, "Amaçlarının bölgeleri değil, kalpleri işgal etmek olduğunu" belirttiği demec aktarılmıştır. Bu tür yayınlarla gazete, işgal yönetiminin politikalarını meşrulaştırmaya çalışmıştır.²⁵

İşgal karşıtı yayınlar milli mücadeleye destek veriyorlardı ancak karşı basın kadar imkanları bulunmamaktaydı.

Adana'da işgal karşıtı yayınlar arasında en etkili gazetelerden biri Yeni Adana Gazetesi'dir. Öğretmen Ahmet Remzi Bey ve arkadaşlarının liderliğinde, Adana ve çevresindeki gelişmelere ışık tutarak halkın Milli Mücadele'ye desteğini artırma amacıyla yayınlanan gazete, Fransız işgal yönetimi ve yerel işbirlikçilerin baskılarına rağmen ayakta kalmayı başarmıştır.

Gazetenin ilk sayılarında bile Adana halkını bilinçlendirme ve işgal güçlerine karşı direnişi teşvik etme çabası dikkat çekmektedir. Ancak işgal yönetiminin baskısı sonucu, gazetenin Adana'daki yayın süreci kısa sürmüş ve çalışanları tutuklanmıştır. Bu zorluklara rağmen Yeni Adana, 25 Temmuz 1920'de Karaisalı Kelebek Tren İstasyonu'nda, bir tren vagonunda yeniden yayın hayatına başlamıştır. Bu dönem, gazetenin zorlu koşullarda bile yayın faaliyetlerini sürdürme azmini göstermesi bakımından tarihi bir örnek teşkil etmektedir.²⁵ Yeni Adana, dönemin en hassas meselelerinden biri olan Ermeni çetelerinin faaliyetlerini ele alan cesur bir yayın politikası izlemiştir. Gazete, yalnızca yerel olaylara değil, ulusal ve uluslararası gelişmelere de yer vererek okuyucularını geniş bir perspektifte bilgilendirmeye çalışmıştır. Özellikle Ermeni çetelerinin Çukurova bölgesindeki saldırılarını ve işgal güçleriyle iş birliği yaparak gerçekleştirdikleri katliamları detaylı bir şekilde ele almıştır.

Gazetenin 2 Ağustos 1920 tarihli nüshasında yer alan "Adana'da Asayiş" başlıklı haber, bu tür bir habercilik anlayışını gözler önüne sermektedir. Haberde, İncirlik ve Kürkçü köyleri arasında gerçekleşen bir soygun olayı, Ermeni çetelerinin bölgede nasıl bir tehdit oluşturduğunu vurgulamaktadır. Bu tür olayların hicivli bir dille aktarılması, gazetenin yalnızca bilgilendirme değil, aynı zamanda halkın moralini yüksek tutma amacını da ortaya koymaktadır.

Ermeni çetelerinin Haçin’de gerçekleştirdiği katliamlar ve bunun ardından yaşananlar, gazetenin en çok üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. 4 Aralık 1920 tarihli nüshada yayımlanan “Haçin’de Türkler Nasıl İmha Edildi” başlıklı haber, bu trajik olayları tüm ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir. Haberde, yalnızca Müslüman halka yönelik zulümler değil, aynı zamanda Fransız işgal güçlerinin desteğiyle bu zulümlerin nasıl gerçekleştirildiği de vurgulanmıştır.

Gazete, yalnızca geçmişte yaşanan olayları aktarmakla kalmamış, aynı zamanda Fransız işgal yönetimi ve işbirlikçi Ermeni çetelerinin zulümlerine dikkat çekerek halkın direnişe olan inancını güçlendirmeyi amaçlamıştır. 6 Kasım 1920 tarihli nüshada yer alan “Fransızlarla Ermenilerin Bu Defaki Vahşetleri” başlıklı haber, Tarsus ve çevresindeki köylerde gerçekleştirilen katliamlar ve yağmalara ayrıntılı bir şekilde yer vermektedir. Özellikle Müslümanların günlük hayatlarına yönelik tehditler de gazetenin dikkatle ele aldığı bir konudur. 22 Mart 1921 tarihli nüshada yayımlanan “Dâhildeki Anasır-ı Gayr-i Müslime Silahlı” başlıklı haberde, Ermeni mahallelerinde silah taşıyan gayr-i Müslimlerin, Müslüman halk arasında yarattığı korku ve güvensizlik durumu anlatılmaktadır. Gazete, bu haberler aracılığıyla işgal altındaki Adana halkının yaşadığı zor şartları yansıtmış ve bu tür uygulamaların ulusal bir direnişi daha da gerekli kıldığını savunmuştur.

Adana’da Kuvâ-yi Milliye teşkilatının kuruluşu, işgal yıllarında halkın yaşadığı zorluklar ve direniş ihtiyacıyla doğrudan bağlantılıdır. Fransız işgal güçlerinin ve onların destekçisi olan Ermeni Lejyonu’nun baskıları, bölgedeki Müslüman-Türk halkın güvenliğini ve yaşam hakkını tehdit eder hale gelmiştir. Adana halkı, işgalcilerin baskıcı politikalarına ve haksız uygulamalarına karşı kendi savunma gücünü oluşturma kararı almıştır. Bu dönemde halk, Osmanlı’nın merkezi otoritesinden yardım alamayacaklarını anlayarak yerel direniş teşkilatlarını kurmaya yönelmiştir.

Kuvâ-yi Milliye hareketi, Adana’da çoğunlukla yerel halkın önderliği ve iş birliğiyle şekillenmiştir. Eski Osmanlı subaylarının liderliğinde düzenlenen bu hareket, bölgedeki aşiretler ve köylerden gelen gönüllülerin katılımıyla hızla büyümüştür. Bu teşkilat, halkın imkanlarıyla silahlanmış, direniş stratejilerini belirlemiş ve işgalcilere karşı düzenli bir mücadele yürütmüştür. Kuvâ-yi Milliye’nin Adana’da kuruluşu, halkın bağımsızlık ruhunu ve kendi geleceğini savunma kararlılığını temsil eden önemli bir adımdır. Adana’da Kuvâ-yi Milliye, Fransız işgalinin yarattığı tehditlere karşı halkın kendi savunma gücünü oluşturma kararlılığıyla doğmuştur. Osmanlı’nın merkezi otoritesinden yardım alamayan halk, yerel direniş örgütleri kurarak direnişe geçmiştir.

Kuva-yı Milliye'nin örgütlenmesi, işgal altındaki bölgelerdeki mülki idarelerin bazı tutumları nedeniyle zaman zaman önemli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu duruma örnek olarak, Adana Valisi Celal Bey'in, Fransızların baskısıyla yazdığı bir telgraf gösterilebilir. 5 Mart 1920 tarihinde, Celal Bey, Maraş ile Adana arasındaki ulusal çetelerin telgraf tellerini tahrip ettikleri ve bölgeyi kaygı içinde bıraktıkları hakkında, 12. Kolordu Komutanı Fahrettin Bey'e bir bildirimde bulunmuştu. Dahiliye Nezareti'ne yazdığı bu telgrafta ise, çetelerin bölgeden uzaklaştırılması için Maraş Mutasarrıflığı'na emir verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak Mustafa Kemal, bu telgrafın Fransız baskısıyla yazıldığını belirtmiş ve bu tür girişimlerin milli mücadeleye zarar verebileceğini vurgulamıştır. Celal Bey'e, yanlışlıkların düzeltilmesi gerektiği bildirilmiştir.²⁷

Bu dönemde, Osman Tufan ve ekibi, özellikle Kadirli bölgesinde ulusal davaya kazandırılması gereken kişileri hedef almışlardır. Örneğin, Halife yanlısı tutumlar sergileyen bazı yerel ileri gelenler, işgalin etkilerini gördükten sonra milli mücadeleye katılmaları sağlanmıştır. Bu strateji, yerel halkın milli davaya kazandırılmasına ve ulusal hareketin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Bu durum, Adana Valisi Celal Bey'in, Kuva-yı Milliye'nin amacını ve yöntemlerini anlamakta zorluk çektiğini gösterirken, aynı zamanda yerel liderlerin ve halkın davaya kazandırılması gerektiği mesajını vermektedir.

Kuva-yı Milliye hareketinin temel insan kaynağını köylüler oluşturmuştur. Osman Tufan, milli hareketi köylerden başlayarak örgütlemeye başlamıştır. Fransız işgaline karşı kurulan pusularla ve kaçan jandarmalarla oluşturulan küçük kuvvetler kısa sürede etkili bir yapıya dönüşmüştür. Bu güçler, Fransızlara karşı önemli bir direniş göstermiştir. Ayrıca, Çukurova'da ulusal kuvvetlerin oluşturulması, Sivas'ta alınan kararlara uygun olarak Develi'deki çalışmalarla başlamıştır. Osman Tufan, zorlu bir yolculuktan sonra Andırın'a ulaşmış ve buradaki coğrafi konum ve halkın durumu, Kuva-yı Milliye Teşkilatı'nın örgütlenmesine elverişli bir ortam oluşturmuştur.²⁷

Çukurova'da, milli mücadeleye dair çetecilik faaliyetlerinin köklü bir geçmişi vardır. Kuva-yı Milliye'nin ilk adımları, bu mevcut çetelerle atılmış ve köylerden toplanan silahlılar, "çete" adı altında örgütlenmiştir. Geleneksel çete olgusu, Kuva-yı Milliye'nin temel taşlarından birini oluşturmuştur. Osman Tufan, Gizik Duran çetesinden yararlandığını ve bu çeteleri ulusal mücadeleye dahil ettiklerini ifade etmiştir. Bu durum, bölgedeki çetecilik ruhunun ulusal bir mücadeleye dönüştürülmesinin örneklerinden biridir.

Kuva-yı Milliye'nin Çukurova'da kazandığı başarılar, bölgedeki özgüvenin artmasına ve çetecilik ruhunun güçlenmesine yol açmıştır. Ancak düzenli ordu kurma sürecinde, yeni komutanlar ve eski çeteciler arasında uyumsuzluk yaşanmıştır. Bu uyumsuzluk, zaman zaman zorluklara neden olmuş ancak iç ayaklanmalar gibi durumlarda, Çukurova'daki kuvvetler, diğer cephelere kaydırılarak bu sıkıntılar aşılmıştır. 1921 yılı başlarına kadar, Çukurova'da elde edilen başarılar, Ermeni Devleti kurma hedefini ortadan kaldırmış ve Fransızların bu bölgedeki stratejik hedeflerinin sekteye uğramasına neden olmuştur.

31 Mart 1921'deki İnönü Zaferi'nin ardından, Fransa, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile uygun koşullarda görüşmeler başlatmıştır. Bu zafer, Adana bölgesindeki Fransız hareketlerinin duraklamasına yol açmış ve Türkiye, bu durumu Batı Cephesi'ne asker kaydırmak için fırsata çevirmiştir. Böylece, Kuva-yı Milliye'nin bölgedeki mücadelesi, hem ulusal mücadelenin başarısını hem de halkın direncinin önemli bir simgesi haline gelmiştir.

Fransa'nın TBMM ile 20 Ekim 1921'de imzaladığı Ankara İtilafnâmesi, Milli Mücadele'nin siyasi ve askeri alanda elde ettiği zaferlerin bir sonucudur. Antlaşma, Çukurova'daki işgalin sona ermesini sağlamış ve bölgedeki Türk halkına bağımsızlık mücadelesinin meyvelerini sunmuştur. Anlaşma hükümlerine göre, Fransız birlikleri iki ay içerisinde çekilme taahhüdünde bulunmuş, bu süreç 24 Kasım 1921'de Adana'dan ayrılmalarıyla başlamış ve 5 Ocak 1922'de tamamlanmıştır.

Maddelerin bi kısmı bu şekildedir:

- 1- Her iki taraf, bu anlaşmanın imzalanmasından itibaren aralarındaki savaşın sona erdiğini bildirecektir. Ordular, mülki memurlar ve halk bu durumdan derhal haberdar edilecektir.
- 2- Anlaşmanın imzalanmasını takiben, her iki taraf harp esirlerini ve tutuklu bulunan Türk ve Fransız vatandaşlarını serbest bırakacaktır. Serbest bırakılan kişiler, onları tutuklayan taraf tarafından yol masrafları karşılanarak en yakın şehre gönderilecektir.
- 3- Anlaşmanın imzalanmasından itibaren en geç iki ay içerisinde, Fransız birlikleri 8. maddede belirtilen hattın güneyine, Türk birlikleri ise kuzeyine çekilecektir.
- 4- Anlaşmanın imzalanmasından sonraki süre zarfında bir karma komisyon oluşturulacak ve bu komisyon, çekilmenin ne şekilde uygulanacağını belirleyecektir.
- 5- Her iki taraf, boşaltılan bölgelerde işgalin sona ermesini müteakip genel af ilan edecektir.

Fransızların çekilmesiyle Adana halkı, Türk heyetini coşku içinde karşılamış, resmi binalara Türk bayrağı çekilmiş ve bölgedeki düşman işgaline tamamen son verilmiştir. Ankara İtilafnâmesi, sadece bölgenin bağımsızlığını değil, aynı zamanda Misak-ı Millî'nin gücünü ve TBMM'nin uluslararası meşruiyetini de pekiştirmiştir. Adana'nın kurtuluşu Kurtuluş Savaşı'nın yerel örneklerinden biri olmakla beraber sonuçları sadece Türkiye'de değil Fransa'da da özellikle Ankara anlaşmasının ardından hissedilen bir dizi siyasi etkiye sahip olmasından dolayı uluslararası sonuçlarının da olduğunu söylememiz mümkündür. Bu süreç, Kuvâ-yi Milliye'nin halk desteğiyle kazandığı başarıların somut bir göstergesi olarak tarihteki yerini almıştır.

KAYNAKÇA

¹Prof.Dr. Şerife Yorulmaz, Çukurova'da Kuva-yı Milliye Yapılanmasının Temel Özellikleri. /Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi S 35-36, (Mayıs-Kasım 2005, s. 345-373) 354.

¹Yorulmaz, agm., s.360.

¹Yorulmaz, agm., s.357.

⁴Erdal Korkmaz: Türk İstiklal Harbi'nde İngiltere ve Fransa'nın Çukurova'ya Yönelik Nüfuz Mücadelesi ve Yansımaları: Adana Örneği / Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024 S.4

⁴Kemal Çelik: Millî Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922) TTK. Ankara 1999. S.32.

⁴Erdal Korkmaz, agm. S.5

⁴Erdal Korkmaz .agm. S.10

⁴Erdal Korkmaz .agm. S.11

⁹Erdal Korkmaz, agm. S.12

⁹Kemal Çelik, age. S.34

⁹Kemal Çelik, age. S.34

⁹Şerife Yorulmaz , agm. S.352

⁹Şerife Yorulmaz , agm. S.353

¹⁴Şerife Yorulmaz, agm. S.353

¹⁴Abdülğani Girici. Der: Yusuf Turan Günaydın: Adana Ermeni Mezalimi Hâtıraları. TTK Ankara 2011. S.4

¹⁴Girici: age, S.5

¹⁴Kemal Çelik, age. S. 371

¹⁴Kemal Çelik, age. S. 374

¹⁴Kemal Çelik, age. S. 375

²⁰Kemal Çelik, age. S. 375

²⁰Kemal Çelik: Çukurova'nın İşgali Döneminde, Fransız Propaganda ve Casusluk Faaliyetleri ile Millî Kuvvetlerin Buna Karşı Yayımladığı 1920 Tarihli Yeni Bir Belge. Akademik Bakış cilt 2 s. 3 2008. S 108

²²Kemal Çelik: Çukurova'nın İşgali Döneminde, Fransız Propaganda ve Casusluk Faaliyetleri ile

Millî Kuvvetlerin Buna Karşı Yayımladığı 1920 Tarihli Yeni Bir Belge. Akademik Bakış cilt 2 s. 3 2008. S 110

²²İbrahim İslam: MİLLÎ MÜCADELE'YE MUHALİF BİR GAZETE: "FERDÂ" Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (2009), 158-174 S. 162

²²İslam: agm 163

²⁵İslam: agm 163

²⁵Cihat Yıldırım. "‘Yeni Adana’ Gazetesinin Haber ve Yorumlarına Gore Milli Mücadele

Donemi'nde Ermeni Faaliyetleri ve Ermeni Meselesi." Ermeni Araştırmaları, Sayı 71 (2022): 151 – 180 S.157

²⁷Şerife Yorulmaz, agm. S.353

²⁷Şerife Yorulmaz, agm. S.355, 356

İttihat ve Terakki Fikirden İktidara

Emir Batın Ayyacıoğlu

İttihat ve Terakki Fırkası, yakın dönem tarihimiz açısından en tartışmalı oluşumlardan biridir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde ortaya çıkan bu yapı, döneme damgasını vurmayı başarmıştır. Fırka, öylesine derin bir etki yaratmıştır ki Osmanlı Devleti'nin son yıllarında sıkça karşılaştığımız "İttihatçılık" kavramını literatüre kazandırmıştır.

İttihat ve Terakki Fırkası'nın nasıl ortaya çıktığını anlayabilmek için öncelikle Yeni Osmanlılar hareketinin bilinmesi gerekir. İttihat ve Terakki'den önce ortaya çıkan Yeni Osmanlılar, fikrî altyapılarını büyük ölçüde Fransız Devrimi'nden almışlardır. Fransız Devrimi'nin Osmanlı üzerindeki etkisi genellikle gayrimüslim unsurlar üzerinden değerlendirilse de bu fikirler, en az onlar kadar İstanbul merkezli Osmanlı aydın çevrelerinde de etkili olmuştur.

Osmanlı Devleti, Avrupa’da yaşanan devrim ve ihtilallerden kendi ölçeğinde etkilenmiş; bu etkiler toplumda çeşitli yansımalar bulmuştur. Tanzimat Fermanı ile başlayan batılılaşma süreci, Yeni Osmanlılar hareketinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemde divan edebiyatı geri plana düşerken Batı’dan yapılan çeviriler artmış, yeni edebî türler ortaya çıkmaya başlamıştır. Özellikle Fransızcadan çevrilen eserler, Fransız Devrimi’nin fikirlerini Osmanlı aydınlarıyla tanıştırmıştır. Bu eserleri çeviren ve içerdikleri fikirlerden etkilenen Namık Kemal ve Ziya Bey, Yeni Osmanlılar hareketinin öncüleri olmuşlardır. Verdikleri eserler ve yürüttükleri entelektüel faaliyetlerle Fransız İhtilali’nin özgürlükçü ve liberal fikirlerini Osmanlı toplumuna yaymayı amaçlamışlardır

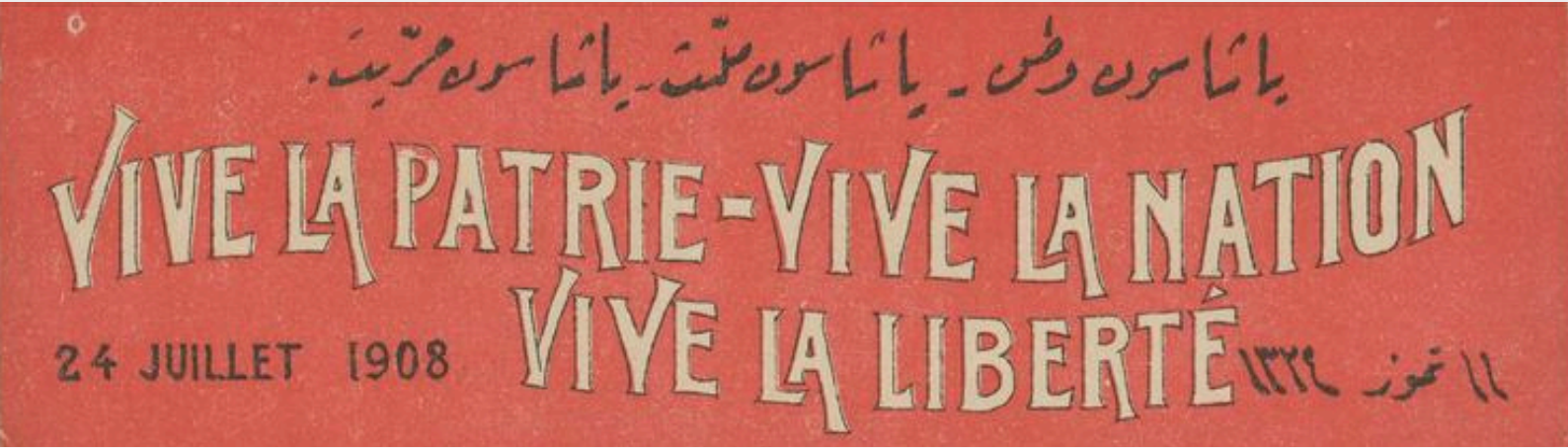

Bu fikirler, kötü durumda olan Osmanlı Devleti'nin sorunlarına çözüm önerileri sunduğu için kısa sürede ilgi görmüş, ancak devlet yönetimi tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Bu nedenle Yeni Osmanlılar baskılara maruz kalmış, hatta kurucularının bir kısmı yurt dışına kaçmak zorunda kalmıştır. Buna rağmen hareket, yayın faaliyetleri sayesinde güç kazanmış; Osmanlı Devleti zayıfladıkça bu fikirler daha fazla taraftar bulmuştur.

1876 yılında Sultan Abdülaziz'in kanlı bir darbeyle tahttan indirilmesiyle başlayan siyasal kriz, 93 gün süren V. Murad saltanatının ardından Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkmasıyla devam etmiş ve I. Meşrutiyet'in ilanı ile sonuçlanmıştır. Bu gelişme, Yeni Osmanlılar açısından devlet yönetiminin istenilen çerçeveye oturtulduğu izlenimini yaratmıştır. Her ne kadar 1876–77 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) nedeniyle meclis kısa süre sonra süresiz tatil edilse de, Yeni Osmanlılar hareketi anayasal yönetim fikrini Osmanlı siyasetine sokmayı başarmıştır.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu kötü durum, Yeni Osmanlılar'dan sonra başka idealist grupları da harekete geçirmiş ve İttihat ve Terakki Fırkası'nın kuruluşuna zemin hazırlamıştır. Bu yapılanma da büyük ölçüde mektepli, yani modern eğitim almış Osmanlı aydınları tarafından oluşturulmuştur. Kendilerine “Jön Türkler” adını veren bu grup, ilk olarak Tıbbiye talebeleri arasında örgütlenmiştir. Jön Türkler de tıpkı Yeni Osmanlılar gibi Fransız İhtilali sonrası ortaya çıkan fikirlerden etkilenmiş, ancak daha radikal bir çizgi benimsemişlerdir. Onlara göre Osmanlı Devleti'nin düzelmesi için reformlardan önce, bu reformların önündeki en büyük engel olarak görülen Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi gerekiyordu.

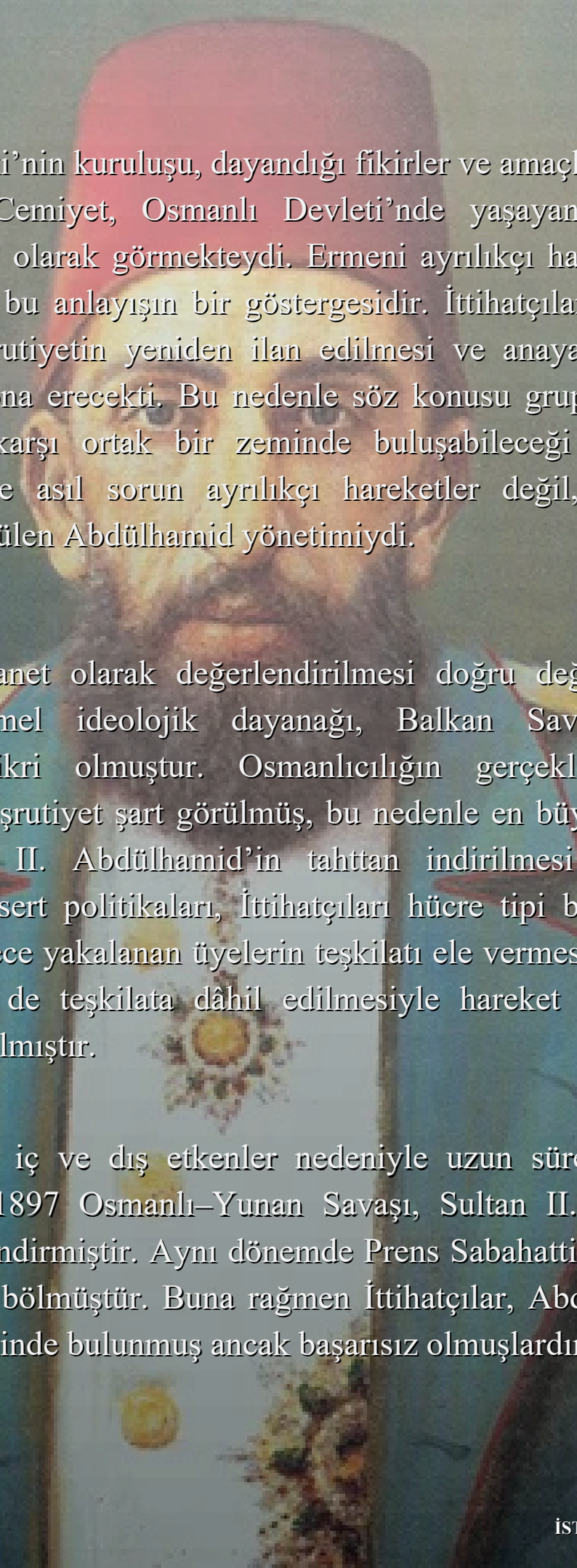

İttihat ve Terakki, Genç Osmanlılar gibi meşrutiyet yönetimini savunuyordu. Ancak II. Abdülhamid'in I. Meşrutiyet'i askıya alarak anayasayı yürürlükten kaldırması, kalıcı reformlara olan inancı zayıflatmış ve güçlü monarkın ortadan kaldırılması fikrini ön plana çıkarmıştır. 1889'da İttihad-ı Osmanî adıyla kurulan cemiyet, 1895'te Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti adını almıştır. 1890'da hazırlanan nizamnamede kuruluş amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Hükümet-i hâziranın adalet, müsavat, hürriyet gibi hukuk-i beşeriyeyi ihlal eden ve bütün Osmanlıları terakkiden men' ile vatani ecnebi yedd-i tasallut itizabına düşüren usul-i idaresini İslam ve Hıristiyan vatandaşlarımızı ikaz maksadıyla kadın ve erkek bilcümle Osmanlılardan mürekkep Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti teşekkül etmiştir.”

Cemiyet, Tıbbiye talebeleri tarafından kurulduğu için ilk taraftarlarını bu mekteplerde bulmuştur. Zamanla daha radikal bir tutum benimseyerek mektep içtimalarında “Padişahım çok yaşa” yerine “Artık çok yaşama” sloganlarının atılması, niyetlerini açıkça ortaya koymuştur. Bu tavır bazı çevrelerde cesaret olarak yorumlanmış ve hareketin diğer mekteplere yayılmasını sağlamıştır. Ancak İttihat ve Terakki’nin bu şekilde siyaset sahnesine çıkması, Osmanlı hükümetini sert önlemler almaya sevk etmiştir. Sultan II. Abdülhamid’in otoriter yönetimi ve devletin içinde bulunduğu durum, muhalefetin büyümesine zemin hazırlamış; bu süreçte en güçlü alternatif olarak görülen İttihatçılar doğrudan hedef hâline gelmiştir. Hareketin önde gelen isimleri yurt dışına kaçmak zorunda kalmış; Mithat Şükrü ve Mizancı Murad gibi isimler Paris’te yayın faaliyetlerine devam etmişlerdir. Böylece İttihat ve Terakki uluslararası alanda tanınmış, ancak Osmanlı yönetimi tarafından yasa dışı bir örgüt olarak görülmeye başlanmıştır.

A portrait of Sultan Abdulhamid II, wearing a red fez and a blue military uniform with gold medals. The background is a dark, textured grey.

İttihat ve Terakki'nin kuruluşu, dayandığı fikirler ve amaçları bu çerçevede şekillenmiştir. Cemiyet, Osmanlı Devleti'nde yaşayan tüm unsurları “Osmanlı halkı” olarak görmekteydi. Ermeni ayrılıkçı hareketlerine karşı sergilenen tavır bu anlayışın bir göstergesidir. İttihatçılara göre ayrılıkçı hareketler, meşrutiyetin yeniden ilan edilmesi ve anayasanın yürürlüğe konulmasıyla sona erecekti. Bu nedenle söz konusu grupların, Sultan II. Abdülhamid'e karşı ortak bir zeminde buluşabileceği düşünülmüştür. İttihatçılara göre asıl sorun ayrılıkçı hareketler değil, bu hareketleri kışkırttığı düşünülen Abdülhamid yönetimi idi.

Bu tutumun ihanet olarak değerlendirilmesi doğru değildir. İttihat ve Terakki'nin temel ideolojik dayanağı, Balkan Savaşları'na kadar Osmanlıcılık fikri olmuştur. Osmanlıcılığın gerçekleşebilmesi için reformlar ve meşrutiyet şart görülmüş, bu nedenle en büyük engel olarak görülen Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi hedeflenmiştir. Abdülhamid'in sert politikaları, İttihatçıları hücre tipi bir örgütlenmeye yöneltmiş; böylece yakalanan üyelerin teşkilatı ele vermesi engellenmiştir. Kadın üyelerin de teşkilata dâhil edilmesiyle hareket toplumun farklı kesimlerine yayılmıştır.

Ancak cemiyet, iç ve dış etkenler nedeniyle uzun süre istenilen güce ulaşamamıştır. 1897 Osmanlı–Yunan Savaşı, Sultan II. Abdülhamid'in otoritesini güçlendirmiştir. Aynı dönemde Prens Sabahattin'in fikirleri Jön Türk hareketini bölmüştür. Buna rağmen İttihatçılar, Abdülhamid'e karşı bir darbe girişiminde bulunmuş ancak başarısız olmuşlardır.

Berlin Antlaşması (1878) sonrası Makedonya’da uygulanması istenen reformlar, Osmanlı Devleti’ni uzun süre meşgul eden Makedonya sorununu doğurmuştur. Bulgar komiteleri, özellikle IMRO aracılığıyla bölgede terör faaliyetleri yürütmüş ve Avrupa’nın dikkatini buraya çekmeye çalışmıştır.[1] Bu ortamda Rus Konsolosu Aleksandr Rostkovski’nin öldürülmesi, Osmanlı ordusu içinde Abdülhamid karşıtı tepkinin artmasına neden olmuştur. Konsolosun, kendisini tanımayan jandarma eri Sivaslı Halim’e hakaret edip kırbaçlaması üzerine öldürülmesi ve Halim’in idam edilmesi, özellikle Balkanlardaki subaylar arasında büyük infial yaratmıştır. Bu olay, ordunun siyasilleşmesinde ve Abdülhamid’in tahttan indirilmesine giden sürecin hızlanmasında belirleyici olmuştur.

Bu süreçte Resneli Niyazi Bey’in öncülüğünde Balkanlarda başlayan dağa çıkma hareketleri, II. Meşrutiyet’in ilanını zorunlu kılmış; anayasa yeniden yürürlüğe girmiştir. 1909’daki 31 Mart Vakası ise Selanik’ten gelen Hareket Ordusu tarafından bastırılmış, II. Abdülhamid tahttan indirilmiştir. Böylece İttihat ve Terakki, Osmanlı Devleti’nin yönetiminde belirleyici güç hâline gelmiştir.

KAYNAKÇA

Seyit Sevdî, Bir Muhalefetin Doğuşu: Jön Türklerden İttihat ve Terakki Cemiyetine (Ankara: Akademik Kaynak Yayınları, 2020), PDF.

Ebüzziya Tefvîk, Yeni Osmanlılar, 55-62.

Orhan Örs, “Kuruluşundan Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihat ve Terakki Cemiyeti,” Atatürk Yolu Dergisi, Sayı 51 (Bahar 2013): 679–688.

Taylan Sorgun, İttihat ve Terakki, Araştırma Dizisi (İstanbul, Mart 2003), 13-22.

Sina Akşin, Kısa Türkiye Tarihi (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007)

Hasip Saygılı, “1903 Makedonyasında Reformlara Tepkiler: Manastır Rus Konsolosu Aleksandır Rostkovski’nin Katli,” Karadeniz Araştırmaları, no. 39 (Güz 2013): 69-94.

Sanat çoğu zaman büyüleyici ve rahatlatıcı bir niteliğe sahiptir. Bu yüzden bazı dönemlerde sanatın halka mı yoksa sanat camiasına mı ait olduğu hakkında bazı tartışmalar yaşanmıştır. Sanat aynı zamanda diplomasi ve istihbarat gibi alanlarda da kullanıldı. Devlet adamlarının kendilerini daha haşmetli çizdirmeleri gibi örnekler sanatın politikada belli bir yere sahip olduğunu gösteriyor.¹ Devrimlerinin büyük kısmını tamamlayan ve artık ayağı yere basan Türkiye Cumhuriyeti de sanatı devlet desteğiyle yaşatmaya çalışmış bir dizi girişimlerde bulunmuş ve güzel sonuçlar elde etmiştir. İşte Özsoy operası hem politikaya ettiği etkiyle hem de büyük fedakarlıklar sonucunda ortaya çıkmasıyla Türk tarihi açısından çok önemli bir konuma yerleşmiştir. Günümüzde Özsoy operasını bilen ve hatırlayanlar pek az olmasına rağmen hatırlayan ve değerinin farkında olan kişiler de vardır.

Özsoy operasını anlamak için önce bestecisini ve orkestra şefini tanımak gerekir. Ahmet Adnan Saygun 7 Eylül 1907'de İzmir'de dünyaya geldi. Babası Millî Sinema'nın işletmecisiydi. Çocukluğunda başlayan müzik serüveni alanında yetkin kimselerden dersler almasıyla iyi bir noktaya ulaştı. 1928 yılında devletin bursuyla Paris'e giden Saygun; Bach, Beethoven ve Wagner gibi bestecilerden etkilendi. Paris'te iken yazdığı "Op 1 Divertissement" adlı orkestra eseri 1931 yılında Paris'teki bir beste yarışmasında ödül kazanarak Paris ve Varşova'da seslendirildi ve yurtdışında icra edilen üçüncü Türk orkestra eseri oldu.²

Saygun 1931'de Türkiye'ye geri döndü ve Ankara Musiki Muallim Mektebi'ne öğretmen olarak atandı.³

Burada çalışmalarına devam eden Saygun, Gazi'nin isteği üzerine Özsoy Operası'nı besteler ve orkestra şefliğini üstlenir.⁴ Fakat ortada ciddi bir sıkıntı vardır opera İran Şah'ı geleceği için sipariş edilmiştir ve İran Şah'ının gelmesine yalnızca iki ay kalmıştır. Peki bu kadar az bir süre kalmasına rağmen Atatürk neden opera yapılmasının istemişti? Bu konuda Saygun'un iki tahmini bulunuyor:

1- İlk tahminine göre Atatürk, şii sünni çatışmaları ve diğer etkenlerden dolayı düşman komşu şeklinde olan asırlık ilişkinin seyrini değiştirmek istiyordu. Mezhepleri kenara itip birleştirici olan ortak ata düşüncesini ön plana çıkararak yeni bir sayfa açılabileceğini düşünmüş olabilirdi. Nitekim, 19 Haziran 1934 1-tarihinde, iki devlet başkanı da Dışişleri Bakanlığı'na giderek orada Türk - İran dostluğunun temelini attılar.⁵

2- Diğer tahmini ise daha devrimseldi. Şah, Türkiye'ye geldiğinde çiftlikleri, fabrikaları ve sarayları gezebilirdi fakat bunlar İran'da da mevcuttu ve köklü bir gelenektir. Opera ise Türkiye için bile çok yeni bir şeydi. Ayrıca opera fabrika açmaya benzer bir şey değildi eğitim, azim ve kültür gerektiriyordu. Cumhuriyet'in kültürel devrimler için ne tür çabalar ortaya koyduğunu göz önüne getirince bu jestin ne kadar isabetli olduğu daha anlaşılabilir.⁶

Ahmet Adnan Saygun

İran Şah'ı ve Atatürk

Operanın hazırlık süreci ve prova süreci sancılı geçti. Yetersiz şartlar, organizasyon eksiklikleri, zaman darlığı ve kültürel olarak yabancı bir sanatın icra edilmeye çalışılması bu durumu kaçınılmaz kıldı. Provalar halk evinde yapılıyordu önce zevkine güvendiği bir yabancı büyükelçiyi, sonra birkaç dostunu gönderen Gazi nihayet 12 Haziran' da operayı bizzat sınamaya gelmişti. Performansı beğenen Gazi **"Bravo"** diye bağırınca sahnede bir rahatlık peyda oldu. Performans sonrasında Nimet Vahit, Opera'nın Anadolu kızı Ayşe'si olan Semiha Berksoy'a: **"Semiha, çabuk hazırlan, Atatürk bizi bekliyor"** kendisini çağırdı. Berksoy prova sonrası yaşananları şöyle anlatıyor:

Semiha Berksoy

*"Toyum daha, çok da güzel kızım... Korktum. Ben gelmesem olmaz mı dedim. İsmen çağrılmışız, olmaz dediler. Hemen teyzemden aldığım gri elbiseyi giydim, belime parlak kırmızı kuşak taktım. Phoneix gibi yeniden doğdum. Adnan Saygun, Nimet Vahit, Münir Hayri, ben, gece yarısı otomobille Çankaya Köşküne çıktık. İçeri girdiğimizde Atatürk, İnönü ile bilardo oynuyordu. Yanımıza geldi. Bize masa hazırlatmış, buyur etti. İçki sordular. Biz bir şey içmeyiz dedik. Bana Bize şarkı söyler misiniz dedi. Kolumun altında MadamButterfly operası vardı. İsterseniz ondan İtalyanca bir arya söyleyeyim dedim. Çok sevindi. Hemen emretti, bir ses alma makinesi getirildi. Nimet hanım piyanoya geçti. Ben piyanonun yanında, teybin başında durdum. Atatürk de yanımda durup ellerini kavuşturdu. Başladım arya söylemeye... Beğensin diye bombardıman ettim, çın çın öttü salon... Arya bitince Atatürk, **Okay.... okay...** diye bağırdı. Meğer okay Türkçe bir terimmiş. Okun aya isabeti demekmiş. Tam isabet yani... Sonra büfeye geçtik. Sesiniz çok güzel, Avrupaya gidin dedi bana... Şah için iyi hazırlanmamızı söyledi. **Bu bir inkılaptır diye bağırdı**".⁷*

O gün yaşananları uzunca aktarmamın sebebi aslında bu operanın da devrimin önemli bir parçası olduğu gerçeğini vurgulamak ve Atatürk'ün sanatta ve yaşamda milliliğe, Türklüğe ne derece önem verdiğini anlatabilmektir. Atatürk'ün de dediği gibi “bu bir inkılap” hem ilk Türk operasıdır hem de İran'ın Türkiye'yi bazı alanlarda örnek almasını sağlamıştır. Opera sonunda duyulanan Şah, ayağa kalkıp Atatürk'e bir hışımla sarılmış ve “Kardeşim” diye yürekten bir şekilde Atatürk'e hitap etmiştir.

*Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü,
Orgeneral Fahrettin Altay ve İran Şahı
Rıza Pehlevi*

Özsoy operası birçok açıdan incelenmesi gereken bir konudur. Belki de masada kazanılamayacak bir saygının halk evi locasında inşa edilebileceğini ve nutukla anlatılamayan şeylerin sanatın ruhuyla ince tınısıyla nazik ama kesin şekilde aktarılabilceğinin en büyük timsalidir. Bir Cumhuriyet Şarkısı adlı filmi izlediğim zaman bu olayı araştırmaya karar verdim. Kaynaklarımı herkesin kolayca ulaşabilmesi için dijital ağırlıklı seçtim. Olayı direkt aktarsaydım internete “**Özsoy Operası**” yazdığınız zaman birbirinin kopyası olan birkaç siteden farklı bir yazı ortaya koyamayacaktım bu yüzden olayı kısa tutup yorumlarımı yoğunlaştırdım. Dileyenler daha ayrıntılı araştırma yapabilir özellikle **antropoloji** alanındaki atılımları da incelerseniz iki konu birbirini tamamlayacaktır.

DİPNOTLAR

¹ İsmail Erim Gülaçtı, “Osmanlı Resim Sanatında Propaganda: Padişah Resimleri ve Şişli Atölyesi,” Yıldız Journal of Art and Design 4, no. 1 (2017): 29–65.

² Ahmet Adnan Saygun, “Adnan Saygun,” Biyografya, erişim tarihi 29 Ocak 2026, <https://www.biyografya.com/tr/biographies/adnan-saygun-7522ad85>.

³ Türk Eğitim Vakfı, “Ahmet Adnan Saygun,” erişim tarihi 29 Ocak 2026, <https://www.tev.org.tr/bagis-bagiscilarimiz/tr/1/Ahmet-Adnan-Saygun>.

⁴ “Özsoy Operası,” Atatürk Ansiklopedisi, erişim tarihi 29 Ocak 2026, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/510/%C3%96zsoy-Operas%C4%B1>.

⁵ Mustafa Bayık, “Atatürk’ün Ana Fikrini Verdiği İlk Opera: Öz Soy Destanı,” Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 18, no. 52 (Mart 2002): 290, <https://atamdergi.gov.tr/tam-metin-pdf/1072/tur>.

⁶ Mustafa Bayık, “Atatürk’ün Ana Fikrini Verdiği İlk Opera: Öz Soy Destanı,” Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 18, no. 52 (Mart 2002): 290, <https://atamdergi.gov.tr/tam-metin-pdf/1072/tur>.

⁷ Can Dündar, “Okay... Okay!...,” Milliyet, 20 Ağustos 2004, erişim 29 Ocak 2026, <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/can-dundar/okay-okay-343432>.

İstiklâl Tarih Dergisi 2. Sayı

Geçmişini anlamak, bugünü doğru değerlendirebilmenin ve geleceğe sağlam adımlarla ilerleyebilmenin en temel şartlarından biridir. İstiklâl Tarih Dergisi, bu bilinçle yola çıkan; tarih bilincini canlı tutmayı, geçmişte yaşanan olayları genç ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla ele almayı amaçlayan gönüllü bir öğrenci girişimidir.

İkinci sayımızda, tarihsel olarak birbirine yakın dönemleri ele alan ancak içerik ve yaklaşım bakımından farklılık gösteren çalışmalara yer verdik. Emir b. Ayvacioğlu, Kubilay b. Ateş, Eren Öztürk ve Kadir Kaya'nın kaleme aldığı makaleler; yakın dönem tarihinin çeşitli meselelerini neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde ele alarak okuyucuya çok yönlü bir perspektif sunmayı hedeflemektedir.

Dergimiz, tarihe ilgi duyan gençlerin ortak emeğiyle hazırlanmıştır. Bu sayı sürecinde de yazmanın, üretmenin ve birlikte düşünmenin sorumluluğunu bir kez daha deneyimledik. Akademik bir dergi olma yolunda ilerlerken, her sayı bizler için yeni bir öğrenme ve gelişme alanı oluşturmaktadır.

Elbette bu sayıda da geliştirmemiz gereken yönler olabilir. Bu noktada siz değerli okuyucularımızın görüş ve eleştirileri bizler için yol gösterici niteliktedir. Dergimizin ilerleyişinde en büyük motivasyon kaynağımız, okuyucularımızla kurduğumuz bu karşılıklı etkileşimdir.

Tarih, yalnızca geçmişini anlatan bir disiplin değil; bugünü anlamlandıran ve geleceğe yön veren bir rehberdir. Bu anlayışla, her sayımızda sizleri tarihin farklı meseleleriyle buluşturmayı amaçlıyoruz.

Bu sayının hazırlanmasında emeği geçen tüm ekip arkadaşlarımıza ve bizleri her aşamada destekleyen değerli hocalarımıza teşekkür ederiz. Yeni sayılarda buluşmak dileğiyle.

İstiklâl Tarih Dergisi Ekibi

istiklaltarih@gmail.com

www.istiklaltarih.com